

2. Котлер Ф. Основы маркетинга : пер. с англ. В.Б. Боброва. – М. : Изд-во "Ростинтэр", 1996. – 698 с.
3. Макконел К.Р., Брю С.Л. Мікроекономіка. Аналітична економія: принципи, проблеми і політика. – Ч. 2. / наук ред. С. Панчишина : пер. з англ. 13-го вид. – Львів : Вид-во "Просвіта", 1999. – 650 с.
4. Маркетинг : навч.-метод. посіб. / Г.П. Ляшенко, І.В. Минчинська, Н.Л. Сидорко; Акад. держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2003. – 123 с.
5. Основи економічної теорії / / за ред. акад. НАН А.А. Чухна. – К. : Вид-во "Вища шк.", 2001. – 496 с.
6. Пашков В.М. Урядова фармацевтична політика, її наслідки та уроки // Єженедельник Аптека. – 2009. – № 1 (672). – С. 8.
7. Web access. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://www.apteca.ua> – Заголовок з екрану.

УДК 331.56.004.14

Доц. М.М. Жибак, канд. екон. наук –
ВІННІЦЬКИЙ НАУКОВО-Дослідницький Інститут України "Бережанський агротехнічний інститут"

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Досліджено організаційно-економічні передумови ефективного використання трудових ресурсів сільськогосподарського виробництва.

Ключові слова: ефективність, трудові ресурси, сільськогосподарське виробництво, зайнятість.

*Assoc. prof. M.M. Zhybak – VP NUBiP of Ukraine
Agrotechnical institute, Berezhany*

Effectivity of using labour resources of agricultural production

Organizational and economic preconditions of effective using of labour resources of agricultural production were researched.

Keywords: effectivity, labour resources, agricultural production, employment.

Постановка проблеми та аналіз основних публікацій. Одним із основних чинників сільськогосподарського виробництва, поряд зі землею та капіталом, є трудові ресурси. Докорінні зміни в аграрному секторі економіки створили якісно нові організаційно-правові форми господарювання, чим зроблено певні кроки на шляху до Європейського вибору, задекларованого Україною. Однак всі ці зусилля стануть марними без формування і економічно-ефективного використання трудових ресурсів сільськогосподарського виробництва. Проблеми, що стосуються розвитку, відтворення та ефективного використання трудових ресурсів аграрного сектора економіки останнім часом широко висвітлюють в економічній літературі. Значний внесок для вирішення цієї проблеми зробили С.І. Бандур, Д.П. Богиня, О.Л. Богуцький, С.Й. Вовканич, М.І. Долішній, В.С. Дієсперов, С.І. Дорогунцов, О.Ю. Єрмаков, С.М. Злупко, Є.П. Качан, М.А. Козоріз, Є.М. Лібанова, В.В. Онікієнко, І.Л. Петрова, П.Т. Саблук, К.У. Якуба та інші вчені.

Водночас ціла низка питань цієї багатопланової проблеми залишається неналежно вивченою і потребує подальшого поглибленого дослідження. Надзвичайно важливим є вирішення основних економічних і соціальних проблем, які спричинили зниження ефективності використання трудових ресурсів на селі, а саме – пошук шляхів зменшення обсягів безробіття,

прогнозування та регулювання неформальної зайнятості, нелегальної трудової міграції, низький рівень оплати праці, пенсій та допомоги, занепад соціальної інфраструктури, неефективна державна допомога. Все це набуло особливої актуальності і на сьогодні належним чином не розкрито, а наукові дослідження недостатньо враховують динаміку постійних змін, що відбуваються в економіці аграрного виробництва. Тому основну увагу треба зосередити на інструментах соціального розвитку та ефективному відтворенню і використанню трудових ресурсів сільськогосподарського виробництва та сільських територій загалом.

Мета дослідження. Основним завданням для успішного функціонування аграрного сектора економіки є створення організаційно-економічних передумов ефективного використання трудових ресурсів, що є основною метою нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Стабілізацію виробництва потрібно починати із аграрної сфери, тобто сільської місцевості. Саме тому доцільно розглядати як єдине ціле зростання сільськогосподарського виробництва й комплексний розвиток сільських населених пунктів та сільських територій. Але сьогодні через відверто байдужу до проблеми аграрників політику Уряду, коли шаленими темпами ростуть ціни на пальне, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, при цьому незадовільно працює система кредитування сільськогосподарських підприємств, мізерна та неефективна бюджетна підтримка, загострюється економічна криза в усіх галузях сільськогосподарського виробництва. Поглиблення кризових явищ загальноекономічного характеру на селі загострює демографічну кризу, зростає безробіття селян, знижуються реальні доходи населення, більшість з них опинилась за межею бідності, оплата праці набагато менша, ніж в інших галузях економіки, деградує соціальна інфраструктура села.

Серед причин зниження життєвого рівня сільського населення можна виділити, насамперед, зниження реальних доходів, які не забезпечують передусім відтворення робочої сили. Підтвердженням цього є наведені дані чисельності динаміки сільського населення в табл. 1 для досліджуваного регіону та України загалом.

Отже, у табл. 1 спостережено стійку тенденцію до зменшення сільського населення. Так, якщо в 2001 р. кількість сільського населення становила в Тернопільській, Львівській, Івано-Франківській областях, відповідно, – 645,6; 1079,2; 819,7 тис. чол., то в 2007 р. чисельність сільського населення зменшилась відповідно до 629,9; 1019,6; 793,7 тис. чол. Зазначимо, що зменшення сільського населення відбувається загалом по країні, зокрема у 2001 р. – 16737,5 тис. чол., а в 2007 р. – 14943,9 тис. чол.

З даних табл. 2 видно, що і тут стійка тенденція зменшення чисельності сільського населення характерна для України та досліджуваних областей.

У січні – лютому 2008 р. середньомісячна заробітна плата за галузями економіки становила 1663 грн, а у сільському господарстві 810 грн. У західних областях рівень середньої заробітної плати в сільському господарстві виявився нижчим від мінімальної державної гарантії. Навіть переконувати не потрібно, що заробітна плата відіграє одну з найважливіших соціально-економічних функцій та визначає рівень і якість суспільного розвитку. Проте, за-

боргованість із виплати заробітної плати більше 15 років залишається невирішеною соціальною проблемою в галузях агропромислового комплексу.

Табл. 1. Чисельність та динаміка сільського населення

Роки	К-ть всього населення, тис. чол.	Зокрема, сільського	У % до всього населення
Тернопільська обл.			
2001	1149,9	654,6	56,9
2002	1142,4	656,8	57,5
2003	1134,2	650,6	57,4
2004	1126,6	645,0	57,3
2005	1119,6	641,1	57,3
2006	1112,1	635,2	57,1
2007	1105,4	629,9	57,0
Львівська область			
2001	2641,6	1079,2	40,9
2002	2626,5	1067,8	40,7
2003	2611,0	1057,5	40,5
2004	2598,3	1047,7	40,3
2005	2588,0	1038,2	40,1
2006	2577,1	1027,6	39,9
2007	2568,4	1016,6	39,7
Івано-Франківська область			
2001	1420,2	819,7	57,7
2002	1409,7	816,7	57,9
2003	1403,7	812,4	57,9
2004	1397,8	807,5	57,8
2005	1393,6	803,0	57,6
2006	1388,9	797,6	57,4
2007	1985,4	793,7	57,3
Всього по Україні			
2001	49291,2	16737,5	33,9
2002	48240,9	15950,2	33,1
2003	47823,1	15750,4	32,9
2004	47442,1	15551,2	32,8
2005	47100,5	15346,7	32,6
2006	46749,2	15127,1	32,4
2007	46465,7	17943,9	32,2

У табл. 2 наведено відповідно дані динаміки зайнятості на селі.

Табл. 2. Середньооблікова кількість найманих працівників підприємств сільського господарства, тис. осіб

Адміністративно-територіальна одиниця	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Україна	1774	1436	1174	1038	910
Тернопільська обл.	53	40	33	28	23
Львівська обл.	45	34	26	22	19
Івано-Франківська обл.	21	14	12	11	10

У 2007 р. стан погашення заборгованості із заробітної плати на підприємствах аграрного сектора економіки покращився відповідно з іншими галузями економіки. Так, на 1 січня 2007 р. вона зменшилась на 44 % і стано-

вила 97,7 млн грн. У поточному році темпи погашення заборгованості призупинились – на 1 квітня 2008 р. стало 86 млн грн, що становить 12 %.

На ефективність сільськогосподарського виробництва впливає не лише його загальне забезпечення трудовими ресурсами, а й їхній якісний склад. За інших однакових умов вищих результатів праці досягають ті аграрні підприємства, які краще забезпечені механізаторами, операторами, майстрами рослинництва і тваринництва 1 і 2 класів, спеціалістами з вищою та середньою спеціальною освітою. Підбір і розстановка кадрів, їхнє ефективне використання, підвищення кваліфікації пов'язані з об'єктивним, побудованим на науковій основі діловим оцінюванням персоналу підприємства, насамперед керівників і спеціалістів. Ефективна робота працівника, його віддача і старанність прямо залежать від рівня винагороди за його працю. Кожен працівник має бути зацікавленим у результатах своєї праці, тому у господарстві повинна бути добре розвинена система матеріального заохочення і стимулювання працівників сільськогосподарського виробництва.

Висновки. Для вирішення соціально-економічних проблем на селі Уряд у 2007 р. ухвалив Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 р., в якій передбачено запровадження комплексу заходів для забезпечення сталого розвитку сільських територій на засадах муніципалізації сільської місцевості та посилення ролі територіальних громад, передачі їм більшості функцій державного управління з питань соціально-економічного розвитку. Найнагальнішою серед цих проблем є організація ефективного використання трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств, подолання безробіття та бідності в сільській місцевості, що зумовлюють занепад соціальної сфери, знелюднення та вимирання сіл. Основною причиною незайнятості й низького рівня життя на селі є погіршення його галузевої та соціально-економічної структури, занепад промислових виробництв, розташованих у сільській місцевості.

Важливим моментом є заохочення молоді до роботи і проживання в сільських населених пунктах, створення умов, які передбачають надання земельних ділянок для осіб, які виявили бажання працювати в сільському господарстві. Відправним пунктом реалізації політики формування і організації ефективного використання трудових ресурсів сільських територій і досягнення зайнятості за соціально припустимого рівня безробіття селян має стати стабілізація і подальше зростання сільськогосподарської продукції. Механізм, який регулює динамічну рівновагу попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці сільської місцевості, має забезпечити розвиток системи робочих місць і збільшення потреби у робочій силі на сільськогосподарських підприємствах, вдосконалення системи оплати праці, розширення можливостей населення отримувати додаткові доходи, розвиток системи соціальної допомоги, дотацій і пільг. Тому на цьому етапі надзвичайно важливо виконувати державну цільову програму розвитку села до 2015 р., де передбачено заходи, спрямовані на вирішення проблеми кожного населеного пункту України, адже її розробили галузеві міністерства та наукові установи з участю професійних громадських організацій на базі оцінок соціально-економічної ситу-

ації на місцях з метою економічного розвитку та укріплення національної безпеки держави та підвищення добробуту населення.

Література

1. Закон України від 18.10.2005 № 2982-4 "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р." // Відомості верховної Ради України. – 2006. – 31. – С. 17.
2. Людський розвиток регіонів України: методика оцінки і сучасний стан / Е.М. Лібанова та ін. – К., 2002. – 110 с.
3. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2006 рік. – Тернопіль : Головне управління статистики Тернопільської області, 2007. – 445 с.
4. Статистичний щорічник Львівської області за 2006 рік. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2007. – Ч. 2. – 341 с.
5. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2006 рік. – Івано-Франківськ : Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2007. – 501 с.

УДК 330.101.5

Доц. О.П. Жук, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка

ПРОЦЕСИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

Розглянуто особливості функціонування транснаціональних корпорацій (ТНК) як головних суб'єктів сучасного міжнародного бізнесу. Значну увагу акцентовано на теоретичних аспектах аналізу діяльності й управління ТНК. Узагальнено результати функціонування ТНК, проблеми і перспективи їхньої подальшої глобальної експансії.

Ключові слова: глобалізація, транснаціональна корпорація, міжнародний ринок, міжнародний бізнес, інтеграція, національна економіка.

Assoc. prof. O.P. Zuk – Lviv NU named after Ivan Franko

Processes of transnationalization at the modern international market

In the article the features of functioning of multinational corporations (MNC) are considered as main subjects of modern international business. Considerable attention is accented on the theoretical aspects of analysis of activity and management of MNC. The results of functioning of MNC, problem and prospect of their subsequent global expansion are generalized.

Keywords: globalization, multinational corporation, international market, international business, integration, national economy.

Сучасна світова економіка набирає дедалі більше ознак єдиної цілісної системи та функціонує відповідно до єдиних законів і принципів розвитку. Минулого року світ відзначив двадцятип'ятирічний ювілей терміну "глобалізація", який вперше з'явився у 1983 р. у статті "Глобалізація ринків" професора Гарвардського університету Т. Левіта. Відтоді глобалізація, як процес, не лише значно змінила світ, але й сама зазнала певної трансформації та поламала багато стереотипів.

На думку багатьох дослідників, зокрема, академіка Ю. Пахомова, західноорієнтована модель глобалізації відходить у минуле, натомість сьогодні східні країни беруть на себе функції світосистемного ядра [2, с. 26]. У сучасній глобалізованій економіці активізується дія багатьох чинників, які не враховують традиційні макроекономічні моделі розвитку бізнесу, зокрема, політичну стабільність, кваліфікацію робочої сили, умови лідерства, суміщення